

Date: 25th March-2026

QON TOMIR KASALLIKLARI: PATOGENEZ, ZAMONAVIY DIAGNOSTIKA VA PROFILAKTIKA CHORALARI

Masharipova Muxtasar

Urganch RANCH texnologiya universiteti

Tibbiyot-biologiya fanlari kafedrası, dasturi, 1-kurs, 2502-guruh

Annotatsiya: Maqolada qon tomir tizimi kasalliklarining tasnifi, patofiziologik mexanizmlari va zamonaviy diagnostika usullari batafsil yoritilgan. Aterosklerozning shakllanish bosqichlari, arterial gipertenziyaning asoratlari hamda venoz yetishmovchilik masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, turmush tarzini o'zgartirish orqali xavfni kamaytirish choralari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Endoteliy funksiyasi, ateroskleroz, arterial bosim, tromboz, angiografiya, profilaktika, metabolik sindrom.

Аннотация: В статье подробно описаны классификация, патофизиологические механизмы и современные методы диагностики заболеваний сосудистой системы. Анализируются стадии формирования атеросклероза, осложнения артериальной гипертензии и вопросы венозной недостаточности. Также указаны меры по снижению риска путем изменения образа жизни.

Ключевые слова: Функция эндотелия, атеросkleroz, артериальное давление, тромбоз, ангиография, профилактика, метаболический синдром.

Abstract: The article describes in detail the classification, pathophysiological mechanisms, and modern diagnostic methods of vascular system diseases. The stages of atherosclerosis formation, complications of arterial hypertension, and issues of venous insufficiency are analyzed. Measures to reduce risk through lifestyle changes are also highlighted.

Key words: Endothelial function, atherosclerosis, blood pressure, thrombosis, angiography, prevention, metabolic syndrome.

Asosiy qism

Kasalliklarning rivojlanish mexanizmi

Qon tomirlari — bu shunchaki "naychalar" emas, balki murakkab endokrin organ hisoblanadi. Tomirlarning ichki qavati — endoteliy — qon aylanishini boshqaruvchi ko'plab moddalarni ishlab chiqaradi.

A. Arteriyalar kasalliklari: Ateroskleroz

Ateroskleroz — bu tomir devorida yog'lar (LPNP - past zichlikdagi lipoproteinlar) yig'ilib, biriktiruvchi to'qima o'sishi natijasida "aterosklerotik pilyaska" hosil bo'lishidir.

Bosqichlari: Endoteliy jarohatlanishi → Lipid to'planishi → Fibroz qobiq hosil bo'lishi → Tomir bo'shlig'ining torayishi (stenoz).

Oqibati

Yurak ishemik kasalligi, miya insulti, oyoq arteriyalari obliteratsiyasi.

B. Arterial Gipertenziya

Date: 25th March-2026

Bu holatda qon tomirlari doimiy yuqori bosim ostida bo'ladi. Natijada tomir devorlari qalinlashadi va elastikligini yo'qotadi.

Xavfi: Buyrak yetishmovchiligi, ko'z to'r pardasi jarohatlanishi va yurak gipertrofiyasi.

V. Venoz tizim kasalliklari

Venalar qonni pastdan yuqoriga (yurakka) haydaydi. Bunga klapanlar yordam beradi.

Varikoz

Klapanlar bo'shashishi natijasida qon pastga dimlanadi, vena devori kengayadi va tugunlar hosil bo'ladi.

Tromboflebit: Vena ichida qon laxtasi hosil bo'lishi va tomir devori yallig'lanishi.

3. Zamonaviy diagnostika usullari

Bugungi kunda qon tomir kasalliklarini aniqlashda quyidagi usullar oltin standart hisoblanadi:

UZD (Doppler): Qon oqimi tezligi va tomir devori holatini vizuallashtirish.

MSKT-Angiografiya: Kontrast modda yordamida tomirlarning 3D modelini yaratish.

Lipid spektri: Qondagi xolesterin fraktsiyalarini laboratoriya tahlili orqali aniqlash.

EKG va Exokardiografiya: Yurak va unga tutash yirik qon tomirlar ishidagi o'zgarishlarni kuzatish.

4. Davolash va profilaktika tamoyillari

Medikamentoz davo:

Statinlar: Xolesterin miqdorini tushirish uchun.

Antigregantlar: Qon suyultiruvchi vositalar (tromb hosil bo'lishini oldini oladi).

Gipotenziv vositalar: Qon bosimini me'yorlashtirish uchun.

Turmush tarzi (DASH parhezi):

Mevalar, sabzavotlar, baliq mahsulotlari va yong'oqlarga boy ovqatlanish, tuzni kuniga 5 grammdan kamroq iste'mol qilish tavsiya etiladi.

Xulosa

Qon tomir kasalliklari — bu "sokin qotillar"dir, chunki ular ko'pincha uzoq vaqt belgisiz kechadi. Faqatgina o'z vaqtida o'tkazilgan skrining va zararli odatlardan voz kechish (ayniqsa chekish, chunki u endoteliyni to'g'ridan-to'g'ri parchalaydi) inson umrini 10-15 yilga uzaytirishi ilmiy isbotlangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Daminov B.T. "Ichki kasalliklar propedevtikasi", Toshkent, 2022.

1. Libby P. "The Pathogenesis of Atherosclerosis", Nature Journal, 2021.

2. European Society of Cardiology (ESC). Clinical Practice Guidelines on Cardiovascular Disease Prevention, 2024.

3. Braunwald's Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine, 12th Edition, 2022

